

A kriminálandragógia szak bemutatása a felnőttképzési piacon

Sári Szilvia*

A képzés megszervezésének célja az volt, hogy hivatalos, iskolarendszerű képzési szinten is megvalósuljon a kriminál andragógia gyakorlata, ami egy új, de gyorsan terjedő módja az andragógusi munkának. Az utóbbi időben elsősorban a BV intézetekben és rendvédelmi szervezeteknél sorra jelennek meg olyan tevékenységek és szervezetek, mint a kontroll, kockázat- és stresszmentesítés, konfliktuskezelés, külső és belső oktatás és művelődésszervezés. Ezek a tevékenységek és szervezetek nagy erőfeszítéseket tesznek a külső és belső kockázatok azonosítására. A képzés, amely nemcsak ezeken a szakterületeken dolgozók részére kíván segítséget nyújtani, de a vezetés különböző szintjén tevékenykedő vezetők számára is. Ennek az egyre fontosabbá váló tevékenységkomplexumnak a színvonalas ellátásához kíván segítséget nyújtani a képzés. Ez azt jelenti, hogy a nevelőtisztek az elítéltek mindennapjaiban aktívan, segítő szándékkal részt vesznek a személyre szabott fejlesztési programokban, valamint segítenek kialakítani a szabadulás utáni terveiket is. Egyszerre kell, hogy megvalósuljon a biztonsági feltételek megteremtése és a büntetés letöltetése, a szociális segítségnyújtás és ehhez kapcsolódó tevékenységi körök elvégzése, a munkáltatási – művelődési – szabadidős tevékenység irányítása, és a szervezetbeli menedzsment tevékenységek elvégzése. Ehhez nyújtunk segítséget a kriminálandragógia képzéssel.

A 80-as években, a politikai rendszerváltozásnak köszönhetően a hazai börtönügyi reformok is elindultak. Ezek nézőpontja¹ egyre inkább közeledett az európai normákhoz, a „Ne csak őrizd, gyűlöld is!” szellemiségétől megszabadulva. Ma már leginkább a skandináv – humanista, emberi jogi aspektusú – büntetés-végrehajtási intézetek szellemisége, valamint az USA intézményszerkezeti bv. modelljei a mérvadóak. Nem lehet elfelejteni azt a tényt sem, hogy a rendszerváltozás után a bűnözés ugrásszerűen növekedett és ez a tendencia a napjainkig sem mutat stagnálást, így egyre több típusú bv. intézet keletkezik, ezekhez pedig szükséges a kompetens szakembergárda „kinevelése”. „Az 1990-ben ismertté vált közvádas bűncselekmények abszolút száma az 1989. évihez képest 51,3%-al, az ismertté vált bűnelkövetőké pedig 26,2%-al emelkedett. Leginkább a vagyoni elleni bűncselekmények száma nőtt, mintegy 65,5%-kal, az általuk okozott kár 154%-kal volt magasabb, mint 1989-ben.”²

* Eötvös József Főiskola
E-mail: sari.szilvia@ejf.hu

¹ Lőrincz József (2011): Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában. http://www.bvop.hu/download/bortonugyi_szemle_2011_2.pdf (2012.05.25. 12:34)

² Tájékoztató a bűnözésről, 1990. év. Budapest, BM Adatfeldolgozó Szolgálat és Ügyészségi Információs Központ, 1991. 1-5. o.

Ezzel egy időben indultak fejlődésnek a bűnügyi tudományok is, mint a kriminológia, kriminalisztika, kriminálandragógia, büntetőpolitika, stb. A büntetőpolitika tudományának átalakítása volt ezek közül a legfontosabb feladat, hiszen ezek a szabályok döntöttek afelől, hogy hány fő érkezik a bv. intézetekbe, és egyáltalán milyen típusú intézményekre van szükség. 1995 után kezdett a kriminálpolitikai tudományterületen egységes koncepció és szakirodalom bázis kialakulni, jelenleg pedig a kriminálandragógia tudományterülete – sok más mellett – erősödik. A bűnügyi tudományoknak a büntetés-végrehajtás tudományos művelésével foglalkozó szektora az elmélet és a gyakorlat területén egyaránt nincs még a helyén. „A modernizáció gondolkörébe három, egymást kölcsönösen kiegészítő kérdéskör megoldása kívánkozott: – a büntetés-végrehajtásnak a jogállami kritériumoknak, valamint az európai normáknak és elveknek való megfelelése, – az igazságszolgáltatási rendszer punitivitásának mértéke (amit a fogva-tartottak létszáma jelez), továbbá – a fogvatartás tartalmi és tárgyi feltételei.”³

Az 1993. évi XXXII. törvény a fogvatartotti jogokat pontosította,⁴ szélesítette és adaptálni igyekezett az európai börtönügy három alapelvét, a normalizálás, a nyitottság és a felelősség elveit, majd az Emberi Jogok Európai Egyezményének új irányelveivel⁵ megerősödik a reform-folyamat. Láthatóan egyre nagyobb a hangsúly⁶ az ehhez kapcsolható bv. marketingterveken és bv. médiakapcsolatokon is, amely a bv. intézetek és rendészeti szervek társadalmi nyilvánosság felé fordulását mutatja.

A fogvatartottak nevelését illetően a szabadság-elvonással járó szankciókkal szemben megerősödtek a reszocializációs elvek kiépítésének mechanizmusai, melynek elsősorban a nevelőtisztek hatékonyabb kiképzése, hatékonyabb módszertani nevelése és a „külső” szervezetekkel való kapcsolatépítés volt a feltétele. Ezeket a fejlesztéseket európai kutatási eredményekkel is igazolták, így a büntetés-végrehajtás napi gyakorlatába egyre inkább bekerül a pozitív személyiségformálás, ennek tudományterülete pedig a kriminálandragógia hálótervében pontosan meghatározott. Megjelennek még a közművelődési, sport, vallási és betegség/ pszichés betegség esetén speciális, személyre szabott, individualizált bánásmódon belüli nevelési elvek is.

Egyetlen bosszantó dolgot látok a szakirodalomban, mégpedig azt, hogy elég gyakran nevezik kriminálpedagógiának a kriminálandragógiát. Persze igaz lehet a fiatalok bv. intézeteiben ezeknek a pedagógiai elveknek az alkalmazása, de általában hatékonyabbnak mondhatók, már a fiataloknál is a szociális hátrányok miatti „túlélétség” miatt az andragógiai tudományterület és speciális módszertanok alkalmazása. Hiszen a büntetés-végrehajtás személyi állományának hatékonysága a megfontolt, türelmes, határozott fellépésében, megfelelő felkészültségében, szakszerű munkavégzésében rejlik. Ha a szakirodalomban kaotikus fogalomrendszer és elvek uralkodnak, akkor a humán tendenciák és szakmai bánásmód kultúrája tekintetében is elmaradásaink vannak. Úgy gondolom, hogy a kriminálandragógia képzés egy fontos lépés ezen szakma legitimációjához, a nevelőtisztek túlterheltségének csökkentéséhez és társadalmi presztízsük növekedéséhez.

³ Kerezi Klára – Dér Mária (1998): Mennyibe kerül a büntető igazságszolgáltatás, avagy az alternatív szankciók költsége. *Kriminológiai Tanulmányok*, XXXV. Budapest, OKKRI, 47-54. o.

⁴ Lásd: Csóti András – Lőrincz József (1997): Jogharmozáció és nemzeti sajátosságok. *Börtönügyi Szemle*, 1997. 2. 35. o.

⁵ Kiss Csaba (1990): A büntetés-végrehajtás feladatrendszerének változásairól. *Börtönügyi Szemle*, 1990. 2. 13. o.

⁶ Farkas Ákos (1996): Kriminálpolitika. A büntetés-végrehajtással kapcsolatos társadalmi elvárások. *Börtönügyi Szemle*, 1996. 3. 1-12. o.

A kriminálandragógia képzés „ötlete” nem új keletű, hiszen én is számos alkalommal számoltam már be a tudományterület tudományok közötti elhelyezkedéséről és fejlődéséről. Az andragógus hallgatók három éve mennek szakmai gyakorlatokra az Eötvös József Főiskoláról a büntetés-végrehajtási intézetekbe, hogy a nevelőtiszt munkát, az andragógia e-speciális területét megismerjék. Főként a szekszárdi és állampusztai (Tolna Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet és az Állampusztai Büntetés-végrehajtási Intézet) szervezetekkel kerültünk jó kapcsolatba, jelenleg ez a kapcsolat a parancsnokváltások miatt a párhalmi intézetre is kibővült.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságával szintén személyes jó kapcsolatot ápolunk, így jöhetett létre a képzés, amelyben a BVOP számos vezérkari tagja vállalt oktatói szerepet, hiszen a tantárgyak nagyon speciális tudást igényelnek.

A BVOP szemlélete is változóban van, láthatóan egyre kreatívabb, rugalmasabb a társadalmi részvételt illetően, mind a kultúra, mind a képzések területén. Így magasabb minőségben, külső erőforrások használatával széleskörű munkát végeznek mind a rabok, mind a nevelőtisztek képzésének, nevelésének területén.

Ezt bizonyítja, hogy a BVOP 2012. május 20-án széleskörű megállapodást kötött az oktatási és tudományos együttműködés érdekében a Szent István Egyetemmel is. Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet Művelési Csoportja és a kutyavezetők pedig bűnmegelőzési célú bemutatót tartottak, a Kecskeméti Humán Középiskola, Szakiskola és Kollégium felkérésére. De ezeken kívül számos kulturális-oktatási programról számolhatnánk még be.

A kriminálandragógia képzéssel célunk kettős: egyrészt a rabok börtönökben folyó képzését szeretnénk megvalósítani felsőoktatás szinten a reintegráció érdekében, valamint a nevelőtisztek képzését (szak-, tovább-, átképzés) szeretnénk fejleszteni.

A képzés megszervezésének célja az volt, hogy hivatalos, iskolarendszerű képzési szinten is megvalósuljon a kriminálandragógia gyakorlata, ami egy új, de gyorsan terjedő módja az andragógusi munkának. Az utóbbi időben elsősorban a BV intézetekben és rendvédelmi szervezeteknél sorra jelennek meg olyan tevékenységek és szervezetek, mint a kontroll, kockázat- és stresszmentesítés, konfliktuskezelés, külső és belső oktatás és művelődésszervezés. Ezek a tevékenységek és szervezetek nagy erőfeszítéseket tesznek a külső és belső kockázatok azonosítására. A képzés, amely nemcsak ezeken a szakterületeken dolgozók részére kíván segítséget nyújtani, de a vezetés különböző szintjén tevékenykedő vezetők számára is. Ennek az egyre fontosabbá váló tevékenységkomplexumnak a színvonalas ellátásához kíván segítséget nyújtani a képzés.

A szakirányú (másoddiplomás) továbbképzés a következő elsajátítandó kompetenciákat és ismeretanyagokat tartalmazza: Andragógia, Szakkriminológia, kriminálpszichológiai alapismeretek, jogi ismeretek, alkotmányjogi, büntetőjog, büntető-eljárásjog és büntető igazságszolgáltatás, emberi jogok, büntetés-végrehajtási ismeretek, kriminálpolitika és bűnözéskontroll tendenciái, a helyreállító igazságszolgáltatás elmélete és gyakorlata a kriminálpolitikában, bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata, büntetés-végrehajtás és reszocializáció, rendészeti alapismeretek, a bűnözés elleni fellépés intézményes eszközei nemzetközi szervezetekben alkalmazott kriminológiai ismeretek, kutatási módszerek a társadalomtudományban, kutatási módszertan a kriminálandragógiában, kriminálstatisztika, stb.

A képzésre való jelentkezés feltételei: Bármely társadalomtudományos (Gazdálkodás- és szervezéstudományok, Közgazdaságtudományok, Állam- és jogtudományok, Szociológiai tudományok, Pszichológiai tudományok, Neveléstudományok, Sporttudományok, Politikatudományok, Hadtudományok, Multidiszciplináris társadalomtudományok) és bölcsészettudományok (Történelemtudományok, Irodalomtudo-

mányok, Nyelvtudományok, Filozófiai tudományok, Néprajz és kulturális antropológiai tudományok, Művészeti és művelődéstörténeti tudományok, Vallástudományok, Média és kommunikációs tudományok, Multidiszciplináris bölcsészettudományok) képzési területen, alapképzésben (BA/BSc) vagy a hagyományos főiskolai- és egyetemi szintű képzésben, szerzett végzettség és szakképzettség.

Lehetőséget nyújtunk a kriminálandragógia diploma megszerzéséhez azoknak is, akik még nem rendelkeznek alapidplomával. Ennek módja, hogy a három éves/6 szemeszter Andragógus BA képzésbe bekapcsolódjanak, ide azonban a hatályos törvényeknek megfelelő felvételi eljáráson részt kell venniük, valamint sikeresen teljesíteniük azt. Az első évfolyam befejezésével felvehetik a kriminálandragógiát, és a sikeresen befejezett további két év után Andragógia BA és Kriminálandragógia BA diplomát is szereznek egyszerre. Az Andragógia BA diplomához ezen kívül további két szakirány közül szereznek még végzettséget: felnőttképzési szervező szakirány, vagy/és művelődésszervező szakirány. Ezt az Andragógia BA diploma automatikusan tartalmazza.

A minősítés feltételei a következők: Abszolutórium megszerzése: a tantervben előírt vizsgakövetelmények és gyakorlat teljesítése. Szakdolgozat: a szakirányú továbbképzés témaköréből megírt, alkotó jellegű szakmai dolgozat. Záróvizsga: a szakdolgozat megvédése. Záróvizsga eredménye: a szakdolgozat bírálatára és a szakdolgozat védésére adott érdemjegyek átlaga.

1. táblázat • A kriminálandragógia szak tanterve az Eötvös József Főiskolán

I. évfolyam		I. félév			II. félév		
Tantárgy		képzés			képzés		
Sorsz.	Neve	Óra-szám	Kredit	Vizsga jellege	Óra-szám	Kredit	Vizsga jellege
1.	Bevezetés a kriminálandragógiába	20	4	K			
2.	BV szervezet és menedzsment	16	4	K			
3.	Kockázatmenedzsment	24	5	K			
4.	A kriminálandragógia története	20	5	K			
5.	A börtönandragógia munkafolyamatai	20	5	GY			
6.	Kompetenciamenedzsment	16	4	GY			
7.	Kriminálpolitika és büntetőjog alkotás				16	4	K
8.	A kriminalisztika didaktikai és metodikai alapjai				16	4	K
9.	Komparatív kriminológia (krimináltaktika, krimináltechnika, kriminálmetodika)				16	5	GY
10.	Szervezeti kontroll rendszerek kialakítása és működtetése				16	6	K
11.	Csalás és szabálytalanságok				16	4	GY
12.	Belsőellenőrzési rendszerek				16	5	K
13.	Katonai andragógia				20	5	K
Össz.:		116	27		116	33	

II. évfolyam		I. félév			II. félév		
Tantárgy		képzés			képzés		
Sorsz.	Neve	Óra száma	Kredit	Vizsga jellege	Óra száma	Kredit	Vizsga jellege
1.	Kriminálandragógia	20	4	K			
2.	A fogvatartottak és fogvatartók attitűdjének pszichológiai háttere	16	4	K			
3.	Profílozás	24	5	GY			
4.	A cigánykérdés és a kriminálandragógia	20	5	GY			
5.	A fiatalok bűnözése	20	5	K			
6.	Erőszakos bűncselekmények társadalomtudományi háttere	16	4	K			
7.	Stratégiai menedzsment				16	4	K
8.	Fejlesztő módszerek a börtönökben				16	3	K
9.	Kriminálisztika a gyakorlatban				20	4	GY
10.	A kriminálisztika technikái				24	4	K
11.	Kriminálpszichológia				16	4	K
12.	Önismeret és konfliktuskezelés tréning				24	4	GY
13.	Szakedolgozat					10	GY
Össz.:		116	27		116	33	

A fent leírtak alapján látható, hogy a büntetés-végrehajtási intézetekben a személyzet szerepe egyre nő a fogvatartottak társadalomba való visszaillesztésének tekintetében. Bár vannak programok, amelyek éppen ezt célozzák, de hatékonyabb és olcsóbb megoldás, ha a büntetés letöltése alatt már megoldanánk ezt a problémát is. Ez azt jelenti, hogy a felügyelőtisztai tevékenységi kör folyamatosan fejlődik és bővül, például a szociális munka elemeit, menedzsment tevékenységet, pszichológiai-andragógiai módszertani elemeket is tartalmaz. A munkakör tartalmilag átalakul, a skandináv országokban egyébként „contact officer”-nek, vagyis kontakt tisztviselőnek nevezik ezt a szakmát. Ez azt jelenti, hogy az elítéltek mindennapjaiban aktívan, segítő szándékkal részt vesznek a személyre szabott fejlesztési programokban, valamint segítenek kialakítani a szabadulás utáni terveiket is. Egyszerre kell, hogy megvalósuljon a biztonsági feltételek megteremtése és a büntetés letöltetése, a szociális segítségnyújtás és ehhez kapcsolódó tevékenységi körök elvégzése, a munkáltatási – művelődési – szabadidős tevékenység irányítása, és a szervezetbeli menedzsment tevékenységek elvégzése. Ehhez nyújtunk segítséget a kriminálandragógia képzéssel.

Felhasznált irodalom

- Csóti András – Lőrincz József (1997): Jogharmonizáció és nemzeti sajátosságok. Börtönügyi Szemle, 1997. 2. 35. o.
 Farkas Ákos (1996): Kriminálpolitika. A büntetés-végrehajtással kapcsolatos társadalmi elvárások. Börtönügyi Szemle, 1996. 3. 1-12. o.

- Kerezsi Klára – Dér Mária (1998): Mennyibe kerül a büntető igazságszolgáltatás, avagy az alternatív szankciók költsége. Kriminológiai Tanulmányok, XXXV. Budapest, OKKRI, 47-54. o.
- Kiss Csaba (1990): A büntetés-végrehajtás feladatrendszerének változásairól. Börtönügyi Szemle, 1990. 2. 13. o.
- Lőrincz József (2011): Börtönügyünk a rendszerváltozás időszakában. http://www.bvop.hu/download/bortonugyi_szemle_2011_2.pdf/bortonugyi_szemle_2011_2.pdf (2012.05.25. 12:34)
- Tájékoztató a bűnözésről, 1990. év. Budapest, BM Adatfeldolgozó Szolgálat és Ügyészségi Információs Központ, 1991. 1-5. o.